

Grys, Iwona

Współpraca międzynarodowa Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie

---

Muzealnictwo 34, 73-77

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mo, że dyletantyzm w oświacie muzealnej może wyrządzić więcej szkody niż brak tej oświaty (A. Grote). Widz muzealny epoki kultury masowej nie zadowolony się gawędą dla skautów, potrzebna będzie sprawna, szybsza transmisja wyników badawczych. Sądzę, że muzea mogłyby zbliżyć się do wymogów współczesnej — i przyszłej — publiczności likwidując tzw. działy oświatowe, a raczej przekształcając je w sekretariaty koordynujące. Taka reforma wymagałaby wielu pociągnięć organizacyjnych i finansowych, jak częściowa mechanizacja objaśnień ekspozycji, stworzenia stanowisk asystenta dyrektora do spraw

Bożena Steinborn

Le travail scientifique dans les musées à l'époque de la culture de masse

Le phénomène qu'on appelle la culture de masse n'exige pas des changements techniques révolutionnaires mais seulement une certaine modification dans l'utilisation des résultats du travail scientifique. L'unification des formes sociales, „la nourriture intellectuelle” unifiée sont diffusés par les mass-media. Par contre, une visite solitaire au musée est une occasion précieuse à une réaction émotionnelle, individuelle et personnelle.

Mais notre savoir sur le mécanisme psychologique de la réception de l'objet de l'art, même sur le phénomène de la concentration reste très pauvre.

C'est pourquoi les musées doivent élargir leur potentiel scientifique et y introduire les éléments de la psychologie de l'art qui permettraient d'arranger le contact l'objet exposé — le visiteur d'une façon plus adéquate. Le moment est de

Iwona Gryś

Współpraca międzynarodowa Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie

Powołane oficjalnie do życia w 1952 r.¹ Muzeum Sportu i Turystyki już po kilku latach działalności nawiązało pierwsze kontakty międzynarodowe. Z biegiem lat rozrastały się one systematycznie stając się trwałym elementem działalności muzeum, obejmującym m. in. wymianę pracowników, wystaw, ekspozycji i informacji naukowych z zagranicznymi muzeami sportu.

Pierwszym, większym impulsem do poznania zagranicznych muzeów sportu była ogłoszona

reklamy i dyżurnego konserwatora w podręcznej bibliotece, zrównania w walorach prestiżu (niekoniecznie w złotych) publikacji popularnych i specjalistycznych. To zresztą tylko propozycja możliwych zabiegów, przekonana bowiem jestem, że każde muzeum musi wypracować własne, specyficzne sposoby i metody autetycznych *public relations* — jeżeli muzea mają utrzymać dotychczasową pozycję wśród urządzeń społecznych.

* Uwagi te autorka przedstawiła na Sympozjum pn. „Muzea w epoce kultury masowej” we wrześniu 1979 r. w Gołuchowie i nie sądzi by straciły na aktualności.

plus en plus proche ou les musées seront authentiquement nécessaires à l'homme, vivant aux ombres et aux lumières de la culture de masse. Mais ce moment ne doit pas changer d'une façon essentielle les tâches du musée. Ce qui est nécessaire c'est un autre lieu du travail scientifique dans l'activité du musée. Par exemple, il faudrait supprimer les barrières intérieures dans le musée à cause des quelles les travaux scientifiques sur les collections se déroulent souvent au niveau souvent inaccessible aux „profanes”, celui des discours et des articles scientifiques qui rarement et lentement prennent une forme plus accessible. Le visiteur du musée de l'époque de la culture de masse ne se contentera pas d'une „causerie pour les scouts”. Il aura besoin d'une transmission vite et efficace des résultats des recherches scientifiques.

w IX edycji *International Directory of Arts* w 1967 r. lista 18 muzeów tego typu. Wcześniej młoda placówka muzealna miała już debiutanckie doświadczenia wystawiennicze za granicą, bowiem uczestniczyła w wystawie „Sporty zimowe” zorganizowanej przez Włoski Komitet Olimpijski z okazji VII Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Cortina d'Ampezzo (1956 r.) oraz w 1959 r. w „Międzynarodowej Wystawie Sportowej” w Turynie, której organizatorem był również Włoski Komitet Olimpijski. Na wystawach poka-

zono materiał ilustracyjny, fotograficzny oraz tkaniny artystyczne nagrodzone na Krajowych Olimpijskich Konkursach Sztuki.

Ze zbiorami warszawskiego muzeum zapoznali się na przestrzeni wielu lat dyrektorzy, większości liczących się, a także dopiero powstających europejskich muzeów sportu z Bazylei, Berlina, Budapesztu, Bukaresztu, Helsinek, Kolonii, Lipska, Lozanny, Moskwy, Pragi, Rygi i Tartu.

W Muzeum Sportu i Turystyki gościli pracownicy merytoryczni wielu muzeów sportu, głównie europejskich. Także pracownicy warszawskiego muzeum, na zasadach wymiany bezdewizowej, odwiedzali zagraniczne muzea sportu, poznając ich zbiory i specyfikę pracy.

Przez długie lata warszawskie muzeum nawiązywało się głównie na współpracę z muzeami z byłych krajów socjalistycznych. Spośród nich najdłuższe i najowocniejsze kontakty zanotowano z Muzeum Telesne Vychovy a Sportu w Pradze. Po przeszło ćwierćwieczu współpracy oba muzea mają we wspólnym dorobku wystawy, artykuły, wymianę eksponatów i informacji naukowych oraz dość dobrą znajomość swoich zbiorów.

Z krajów kapitalistycznych najwięcej sympatii i fachowej pomocy okazywało nam od lat Schweizerisches Turn — und Sportsmuseum w Bazylei, kierowane przez F. K. Mathysa. W tym przypadku także możemy mówić o częstej wymianie doświadczeń, wystaw i eksponatów.

W 1971 r. MSiT po raz pierwszy zorganizowało udział Polaków w III Międzynarodowym Biennale „Sport w sztukach pięknych”. Znanie zainteresowanie muzeum sztuką o tematyce sportowej, wsparte jego interesującą kolekcją współczesnej sztuki o tematyce sportowej oraz wysoki poziom prac prezentowanych w Hiszpanii sprawiły, że MSiT organizowało 7 razy udział Polaków w tej liczącej się międzynarodowej imprezie. Pokłosiem tego udziału były zakupy wielu prac do zbiorów muzeum oraz wystawy czasowe. Uczestnictwo Polaków w hiszpańskim biennale jest specyficzne i odmienne od regularnej współpracy pomiędzy muzeami, ale dzięki wysokiemu poziomowi artystycznemu oraz wielu sukcesom Polaków plasuje się wysoko w dokonaniach MSiT na arenie międzynarodowej².

Przyjętym wśród muzealników obyczajem jest przekazywanie pomiędzy muzeami w darze eksponatów, materiałów reklamowych i wydaw-

nictw. Wieloletnie kontakty międzynarodowe MSiT sprawiły, że w kolekcji muzealnej znalazło się ok. 200 pozycji pochodzących z takich przekazów. Nie są to zazwyczaj dary bardzo cenne, ale swoją obcą proveniencją tworzą w kolekcji muzealnej zbiór materiałów dotyczących sportu obcego. Ponieważ MSiT programowo gromadzi dokumentację sportu polskiego, takie wzbogacenie zbiorów jest zawsze bardzo interesujące.

Oddzielną pozycję w dziale darów stanowią książki i materiały archiwalne. W księgach wpływów MSiT zanotowano 65 razy przekazy z muzeów zagranicznych. Zbiór liczy ponad 300 pozycji. Dobrą tradycją stało się przesyłanie do biblioteki MSiT katalogów, folderów wystaw czasowych, informatorów i przewodników po muzeach sportu, pocztówek i prospektów. Obecnie Muzeum Sportu i Turystyki dysponuje unikalnym zbiorem materiałów obrazującym dorobek i działalność wielu zagranicznych muzeów sportu.

Najbardziej wymiernym owocem współpracy pomiędzy muzeami są wystawy. Do końca 1990 r. Muzeum Sportu i Turystyki miało w swoim dorobku 10 wystaw przygotowanych za granicą, 7 wystaw z zagranicznych muzeów sportu zaprezentowanych w salach muzeum oraz współudział w 6 wystawach zagranicznych. Niewątpliwie, prezentowanie zapraszanych wystaw oraz przygotowywanie własnych propozycji za granicą wzbogaca doświadczenia muzealne obu stron, przynosi nowe, często oryginalne publikacje, inspirowane do dalszych, doskonalszych kontaktów promujących kulturę swojego kraju oraz prezentujących dorobek własnego muzeum.

I. Wystawy ze zbiorów MSiT prezentowane za granicą:

1. „Polski plakat sportowy”, Schweizerisches Turn — und Sportsmuseum, Bazylea, 1970 r.
2. „Polski plakat sportowy”, Muzeum Telesne Vychovy a Sportu, Praga, 1971 r.
3. „Polskie tkaniny o tematyce sportowej”, Schweizerisches Turn — und Sportsmuseum, Bazylea, 1976 r.
4. „Polska tkanina artystyczna o tematyce sportowej”, Ośrodek Informacji i Kultury Polskiej, Lipsk, 1977 r.
5. „Wychowanie fizyczne i sport w sztuce pol-

skiej”, Museum für Geschichte der Stadt Leipzig, Lipsk, 1977 r.

6. „Sport w sztuce polskiej 1944—1984”, Test-nevelési és Sportmúzeum, Budapeszt, 1984 r.

7. „Sport w sztuce polskiej”, Ośrodek Kultury i Informacji Polskiej, Budapeszt, 1986 r.

8. „Sport we współczesnej sztuce polskiej — medale i plakaty”, Muzeum Telesne Vychovy a Sportu, Praga, 1987 r.

9. „Polacy na igrzyskach olimpijskich 1924—1988”, Ośrodek Informacji i Kultury Polskiej, Budapeszt, 1988 r.

10. „Człowiek, zdrowie, sport — współczesny polski plakat sportowy”, Centralny Muzeum Fizyki i Sportu SSSR, Moskwa, 1990 r.

II. Wystawy zagraniczne w MSiT:

1. „Sport w medalierstwie”, 1972 r., wystawa zbiorowa (Polska, Czechosłowacja, Węgry, Szwajcaria i Bułgaria).

2. „Szwajcarskie gry narodowe” 1972 r., wystawa ze zbiorów Schweizerisches Turn-und Sportsmuseum.

3. „Zapasy i fechtunek w rysunkach Albrechta Dürera”, 1976 r., wystawa ze zbiorów Schweizerisches Turn-und Sportsmuseum.

4. „Sport w sztuce”, 1979 r., wystawa ze zbiorów Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w Lipsku.

5. „Czeski medal i plakat sportowy”, 1988 r., wystawa ze zbiorów Muzeum Telesne Vychovy a Sportu.

6. „Pamiątkowe tarcze strzeleckie z XIX w.”, 1990 r., wystawa ze zbiorów Muzeum Wojewodiny w Nowym Sadzie.

7. Niemiecka fotografia sportowa, 1990 r., wystawa ze zbiorów Sportmuseum Leipzig.

III. Współdział w wystawach zagranicznych:

1. „Sporty zimowe”, Cortina d’Ampezzo, 1956 r., wystawa przygotowana przez Włoski Komitet Olimpijski.

2. „Międzynarodowa wystawa sportu”, Turyn, 1959 r., wystawa przygotowana przez Włoski Komitet Olimpijski.

3. „Plakat sportowy”, Diapoli, 1975 r.

4. „Międzynarodowa wystawa plakatu sportowego i turystycznego”, Praga, 1975 r.

5. „Plakat sportowy”, Paryż, 1976 r.

6. „Wystawa sportu”, Bangkok, 1982 r.

Większość wystaw przygotowanych przez MSiT to wystawy plastyki. Sztuka o tematyce

sportowej jest najciekawszą propozycją polskiego muzeum. Zapraszające placówki zazwyczaj nie dysponują w ogóle zbiorami sztuki lub mają bardzo skromne kolekcje, tak więc pokaz polskich prac jest ciekawym dopełnieniem ich własnych ekspozycji oraz pokazaniem jednej z dróg gromadzenia eksponatów w muzeum sportu.

Spśród dotychczasowych wystaw sztuki ze zbiorów MSiT, wszystkie spotkały się z życzliwym przyjęciem, a za największy sukces należy uznać wystawę „Polskie tkaniny o tematyce sportowej” pokazaną w 1976 r. w Bazylei, recenzowaną w licznych czasopismach specjalistycznych i prasie codziennej oraz retrospektywną wystawę „Sport w sztuce polskiej 1944—1988”, eksponowaną w Budapeszcie w 1984 r. Wystawa przygotowana przy współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych prezentowała 153 prace ze zbiorów własnych z zakresu malarstwa, grafiki, rysunku, medalierstwa i tkaniny artystycznej³.

Wystawy zapraszane do MSiT obejmowały bardziej różnorodną tematykę. Najtrudniejszym i najciekawszym przedsięwzięciem była niewątpliwie wystawa „Sport w medalierstwie”. Przygotowywana wspólnie ze Związkiem Polskich Artystów Plastyków składała się z dwóch części: obejmującej medalierstwo sportowe do 1914 r. oraz lata po II wojnie światowej. Zbiór prezentowany na wystawie obejmował 15 medali bułgarskich, 117 czeskich, 115 węgierskich, 50 szwajcarskich oraz 365 polskich. Eksponaty pochodziły z zaprzyjaźnionych muzeów sportu, Muzeum Narodowego w Warszawie oraz zbiorów własnych MSiT.

Współpraca przy tej wystawie stała się poligonem doświadczalnym w organizacji wystaw we współpracy z zagranicznymi muzeami sportu. Z nabytych wówczas doświadczeń korzystano przy wielu następnych wystawach.

Bardzo bogaty w doświadczenia wystawienicze okazał się dla MSiT rok 1990. Na szczególne wyróżnienie zasługuje wystawa przygotowana przez Muzeum Wojewodiny z Nowego Sadu „Pamiątkowe tarcze strzeleckie z XIX wieku”. Autorzy wystawy nazwali ją *historiograficzną i muzealną syntezą bogatej przeszłości tego najstarszego i najbardziej elitarnego sportu w Wojewodinie, który od końca XVII w. przekształcił się w stopniowo w masowy ruch fizycznej Wojewodiny*.

Na wystawie zaprezentowano 60 tarcz, których fundatorami byli członkowie Nowosadzkiej Drużyny Strzeleckiej (zał. 1790 r.) i Panczewskiej Drużyny Strzeleckiej (zał. 1813 r.) Pochodzące z lat osiemdziesiątych XIX w., tj. z okresu największego rozkwitu obu drużyn, tarcze o wymiarach 50×50 cm były wykonane techniką olejną na płótnie, papierze oraz drewnianej desce. Tematyka pamiątkowych tarcz, do których oddawano tylko po jednym lub kilka honorowych strzałów podczas świąt strzeleckich, była bardzo różnorodna. Najczęściej były to sceny z życia codziennego mieszczan i wieśniaków, sceny rodzajowe z karczm i odpustów, pejzaże, ilustracje legend i przysłów, portrety kobiet i mężczyzn, sceny myśliwskie oraz bardzo często zwierzęta i kwiaty. Autorzy wszystkich prezentowanych prac są dzisiaj nieznani, tak samo jak i warsztaty, w których one powstały, chociaż na większości tarcz można zauważyć wyraźne wpływy niemieckie. Pewne przesłanki przemawiają również za tym, że w samym Nowym Sadzie istniał warsztat wykonujący takie tarcze.

Wystawę dopełniały eksponaty związane z Drużynami Strzeleckimi Panczewa i Nowego Sadu, sztandar Miejskiej Drużyny Strzeleckiej z 1928 r., kolekcja strzelb do strzelania precyzyjnego XIX—XX w., plakaty i puchar подарowany Strzeleckiej Drużynie w Panczewie przez cesarza Franciszka Józefa w 1852 r.

Interesująca kolekcja z Muzeum Wojewodiny była prezentowana już w wielu muzeach Jugosławii oraz za granicą. W Warszawie również wzbudziła zainteresowanie, tym bardziej, że była to pierwsza w naszych salach wystawa dotycząca problematyki strzeleckiej.

Także w roku 1990 Muzeum Sportu z Lipska przestawiło w MSiT, prezentowaną wcześniej we własnej siedzibie wystawę „Niemiecka fotografia sportowa”. Była to pierwsza wystawa fotografii sportowej przygotowana przez lipskie muzeum. Muzeum Sportu w Lipsku zwróciło się do czterech fotografików średniego i młodego pokolenia — Eberhadra Thonfelda (ur. 1952), Thomasa Hartricha (ur. 1955), Franka Wagnera (ur. 1959) i Christopha Hohne (ur. 1941), którzy przejawiają szczególne zainteresowanie tematyką sportową — o zaprezentowanie w fotografii czarno-białej swoich wizji sportu.

W stosunku do lipskiej wystawy w Warszawie

została rozszerzona o oryginalne fotografie z lat 1897—1930, ukazujące najmodniejsze wówczas dyscypliny sportu — gimnastykę, kolarstwo, ciężką atletykę. Ta część wystawy była dla MSiT szczególnie interesująca, bowiem wystawy fotografii, zwłaszcza dawniej były już w Warszawie wielokrotnie eksponowane, można więc było dokonać wielu interesujących porównań.

Za granicą Muzeum Sportu i Turystyki pokazało w ubiegłym roku wystwę polskiego plakatu sportowego i turystycznego. Organizator wystawy, Centralne Muzeum Kultury Fizycznej i Sportu ZSRR, zaprosił warszawskie muzeum do zaprezentowania w Moskwie wystawy, w wynajętej na ten cel cerkwi Szymona Słupnika z XVII w. przy Prospekcie Kalinina, ponieważ trwają prace adaptacyjne w Pałacu Razumowskich, do którego Centralne Muzeum wprowadzi się dopiero w roku przyszłym.

Do ekspozycji przygotowano 250 plakatów ze zbiorów własnych, pochodzących z lat 1950—1989, które eksponowano w sześciu działach: Upowszechnianie sportu, zdrowia; Spartakiady; Imprezy sportowe; Igrzyska olimpijskie; Kultura, sport i sztuka; Turystyka.

Bogata panorama twórczości najwybitniejszych polskich plakacistów spotkała się z tak dużym zainteresowaniem moskwian, że wystawę musiało przedłużyć.

Planowane rewizyty wystaw MSiT będą również wystawami sztuki. Do Nowego Sadu pojedzie tkanina artystyczna ze zbiorów muzeum, a w Lipsku pokażemy polski plakat i artystyczne medalierstwo sportowe.

Na drugą połowę lat osiemdziesiątych przypadły pierwsze światowe spotkania dyrektorów muzeum sportu. Na zaproszenie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w Lozannie spotkali się szefowie placówek muzealnych z 35 krajów (1985 r.) i 49 krajów (1989 r.) oraz w Barcelonie z 21 krajów (1991 r.). Szybko rosnąca liczba muzeów zajmujących się sportem sprawiła, że przez coraz większą liczbę osób zainteresowanych tą problematyką była odczuwana potrzeba wymiany doświadczeń na szerszym, niż kontakty dwustronne, forum. Temu zapotrzebowaniu wyszła naprzeciw inicjatywa Przewodniczącego Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego Antonio Samarancha. Oba lozańskie spotkania — w opinii uczestników — spełniły swoją interesującą i zapładniającą rolę.

W pewnej części za pochodną spotkań w Szwajcarii można uznać próby stworzenia federacji muzeów sportu krajów nadbałtyckich (inicjatywa Muzeum Sportu w Tartu, 1990 r.) oraz powołanie do życia (Sofia, 1990 r.) Stowarzyszenia historyków kultury fizycznej krajów nadbałkańskich, które będzie skupiało także przedstawicieli muzeów sportu tych krajów.

Uczestnicząc w rodzącym się światowym ruchu muzeów sportu i obserwując próby ponadnarodowych kontaktów przedstawicieli tych placówek warszawskie Muzeum Sportu i Turystyki ma sporą dozę satysfakcji, bowiem samo nie mając doświadczenia ani zbyt dużych możliwości finan-

sowych, od wielu lat przywiązywało wielką wagę do włączenia polskiego muzeum w krwioobieg światowego muzealnictwa sportowego.

Kończąc 40 lat działalności Muzeum Sportu i Turystyki zamyka je satysfakcjonującym bilansem kontaktów międzynarodowych. Dynamika powstawania i rozwoju muzeów sportu wskazuje, że współpraca międzynarodowa będzie w najbliższych latach intensywnie kontynuowana i to na wielu płaszczyznach, jednak warszawskiemu muzeum bardzo trudno jest dzisiaj określić, z powodu trudnej sytuacji finansowej, rozmiary swojego w niej udziału.

Przypisy

1. Pierwsze prace nad tworzeniem muzeum podjęto już w 1949 r. Z datą 27 X 1952 ukazało się Zarządzenie nr 44 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej w sprawie *Zorganizowania zbiorów eksponatów muzealnych z dziedziny kultury fizycznej i sportu*. Nazwa Muzeum była kilkakrotnie zmieniana — Muzeum Sportu, Muzeum Kultury Fizycznej i Turystyki, Muzeum Sportu i Turystyki.

2. W. Królak, *Udział Polski w Międzynarodowym Biennale „Sport w sztukach pięknych”*. „Studia i Materiały” t. II: 1978 s. 56—78; *Udział polskich plastyków w Międzynarodowym Biennale „Sport w sztukach pięknych”*. „Studia i Materiały” t. V: 1989 s. 101—111.

3. W. Królak, *„Sport w sztuce” w Budapeszcie*. „Studia i Materiały” t. V: 1989 s. 73—76.

Iwona Gryś

La collaboration internationale du Musée du Sport et du Tourisme à Varsovie

Le Musée du Sport et du Tourisme à Varsovie, active depuis 1952, a noué ses premiers contacts internationaux déjà la fin des années cinquante. Pendant plus de trente ans le musée varsovien maintient les contacts avec plus de dix musées du sport. Ceux avec Muzeum Telesne Vychovy a Sportu à Praha, Schweizerisches Turn und Sports Museum à Bâle, Musée de Voivodine à Novy Sad, Testnevelési es Sportsmuzeum à Budapest, Sportmuseum Leipzig sont particulièrement proches. Le fruit de ces contacts sont de nombreuses visites des directeurs de musées l'échange des employes, la présentation des expositions, les échanges des informations scientifiques, des publications communes.

Jusqu'à la fin de 1990 le musée varsovien a organisé à l'étranger dix expositions temporaires, présentant surtout l'art consacré au sport. Dans le siècle du musée à Varsovie on

montré sept expositions des musées étrangers, dont la plus originale était sans doute celle du Musée de Voivodine à Novy Sad présentant des "Cibles commémoratives du XIXème siècle" (depuis 1973 ce musée s'occupe aussi des problèmes du sport de Voivodie). Le Musée varsovien participait aussi à six autres expositions internationales consacrées au sport.

Le travail et l'expérience du Musée du Sport et du Tourisme polonais sont depuis longtemps appréciés par les muséologues du monde entier. Des musées du sport nouvellement créés dans beaucoup de pays profitent de ses expériences.

Des rencontres internationales des directeurs du musée du sport ont commencé dans les années quatre vingt (Lausanne 1985, Barcelone 1991) et le musée varsovien y participe vivement.